

Azərbaycan Qiymətləndiricilər Cəmiyyəti

Qiymətləndiricilərin peşə hazırlıqları tədris materialı

**Fəaliyyətdə olan müəssisənin
(biznesin) qiymətləndirilməsi**

Mündəricat

- 1. Biznesin qiymətləndirilməsinin əsas prinsipləri*
- 2. Biznesin qiymətləndirilməsində məqsəd*
- 3. Qiymətləndirmədə istifadə olunan üsullar*
- 4. Biznes nə üçün qiymətləndirilir*
- 5. Qiymətləndirmənin əsas prinsipləri*
- 6. Dəyərin müəyyən olunması*
- 7. Tələb olunan məlumatlar*
- 8. Müəssisənin göstəriciləri*
- 9. Müəssisənin maliyyə hesabatı*
- 10. Müəssisənin likvidlik əmsalı*
- 11. Kapitalın borc vəsaitlərinə nisbəti*
- 12. Əmsalların nisbəti*
- 13. Gəlirlilik əmsalı*
- 14. Aktivlərin gəlirliyi*
- 15. Müəssisəyə məxsus kapitalın gəlirliyi*
- 16. Daim izlənən maliyyə göstəriciləri*

Biznesin qiymətləndirilməsinin əsas prinsipləri

- *Qiymətləndirmənin formalarının müəyyən olunması*
- *Kiçik biznes nədir*
- *Hüquqi forma qiymətə təsir edir*
- *Biznes nə üçün qiymətləndirilir*
- *Qiymətləndirmənin əsas prinsipləri*
- *Qiymətləndirmənin mərhələləri*

Biznesin qiymətləndirilməsində məqsəd

- müəssisənin fəaliyyəti nəticəsində gələcək üstünlükləri müəyyən etmək*
- mənfəətin pul ilə ifadəsini dəqiqləşdirmək*

İstifadə olunan üsullar

- *Problemin müəyyən olunması*
- *Tələb olunan məlumatın toplanması*
- *Məlumatın təhlili*
- *Xəta və ehtimalların formalaşması*
- *Hipotezin yoxlanılması*
- *Nəticənin əsaslandırılması*

Biznes nə üçün qiymətləndirilir

- *Alqı-satqı*
- *Biznesin bir hissəsinin verilməsi və ya satışı*
- *Verginin hesablanması*
- *Həbs və ya müsadirə*
- *Biznesin strukturları arasındakı nisbətini müəyyən etmək*
- *Biznesin maliyələndirilməsi*
- *Sığorta və s.*

Qiymətləndirmənin digər səbəbləri

- İnvestisiyanın gəlirliyini müəyyən etmək
- Biznesin likvidi
- Səhmlərin alınma şərtlərinə aydınlıq gətirmək
- Varislər arasında mülkiyyətin bölünməsi
- Müəssisənin kommunal tariflərini müəyyən etmək
- Səhmlərin bir sahədən digərinə konversiyası

Biznesin qiymətləndirilməsinin əsas prinsipləri

- Alternativlik
- Əvəzetmə
- Gələcək üstünlüklər
- Gələcək mənfəət
- Ehtimal olunan dəyişiklik
- Rəqabət

Dəyərin müəyyən olunması

- Bazar dəyəri
- Balans dəyəri
- İqtisadi dəyər
- Brendin dəyəri
- Sığorta dəyəri
- Likvid dəyəri
- Cari dəyəri
- Bərpa dəyəri

Tələb olunan məlumatlar

- Ölkə və dünya üzrə iqtisadi dinamika
- Oxşar şirkətlərin göstəriciləri
- Sektor üzrə göstəricilər
- Yerli iqtisadi durum
- Müəssisələrin müqayisəli realizasiya göstəriciləri

Müəssisənin göstəriciləri

- Son 5 ildə maliyyə göstəriciləri
- Cari maliyyə göstəricisi
- Biznes plan
- Məhsul və xidmətlərin siyahısı
- Struktur və işçi heyətin siyahısı
- Əsas vəsaitlərin göstəriciləri
- İstehsal ehtiyatları
- Mal göndərənlər
- Borc və girov
- Əsas alıcılar və payları
- Lisenziya, icazə və patent
- İstehsal gücləri və yerləşməsi

Müəssisənin maliyyə hesabatı

- Mənfəət və ziyanı müəyyən edir
- Biznesin dinamikasını əks etdirir
- Likvidlik, effektivlik, gəlirlilik və avtonomluq əmsalını hesablamağa imkan verir

Müəssisənin likvidlik əmsalı

- Müəssisənin ödəməqabiliyyətlik əmsalı (müəssisənin cari aktivləri hesabına cari borcları bağlamaq imkanı) = cari aktivlər/cari passivlər
- Tez ödəməqabiliyyətlik əmsalı (istehsal ehtiyatları cəlb edilmədən cari öhdəliklərin bağlanması imkanı) = cari aktivlər-(ehtiyatlar + tamamlanmamış istehsal)/cari passivlər
- Dövrüyyə kapitalına nəzərən ehtiyatlar (məhsulu çətin satılan müəssisələr üçün böyük istehsal ehtiyatı tələb olunur) = ehtiyatların dəyəri/dövrüyyə kapitalı
- Ehtiyata nəzərən cari öhdəliklər (cari öhdəliyin bağlanması üçün ehtiyatların satışına ehtiyac) = cari öhtəliklər/istehsal öhtəlikləri

Müəssisəyə məxsus kapitalın borc

vəsaitlərinə nisbəti

- Cəmi öhdəliklərin cəmi aktivlərə nəzərən (kreditorları qarşısındakı öhdəliyinin, şirkətin ümumi fondu ilə müqayisəsi göstəricisi) = cəmi öhdəliklər/cəmi aktivlər
- Cari öhdəliyin cəmi aktivlərə nəzərən (şirkət aktivlərinin maliyyələşdirilməsi üçün nə qədər borca gedəcəyi göstərici) = cari passiv/cəmi aktiv
- Cəmi passivlərin material aktivlərinə nisbəti (borcun böyüklüyü müəssisəni çətin duruma salır) = cəmi passiv/material aktivlərinin dəyəri
- Cari öhdəliyin material aktivlərinin dəyərinə nisbəti (əgər çoxdursa, müəssisə borcunu başlamağa çətinlik çəkir və kreditlərdən məhrum olur) = cari öhdəlik/material aktivlərinin dəyəri

Əmsalların nisbəti

Bu nisbətlər müəssisənin aktiv və fondlarının effektiv istifadəsini göstərir:

- Likvid aktivlərin dönərliyi (yüksək sürət arzuolunandır) = cəmi satış/pul + qiymətli kağızlar
- Hesablanmış ödənişlərin dönərliyi (investisiyanın hesablanmış ödənişlərə istiqamətləndirilməsinin effektiv nəzarətini göstərir) = kreditlə satı/hesablanmış məbləğ
- Borcların orta müddəti (satışdan yaranan borcların 1/3 müddətini aşmamalıdır) = gözlənilən daxilolmalar/illik kreditə satışın həcmi
- İstehsal ehtiyatlarının dövrüyyəsi = cəmi satışın həcmi/istehsal ehtiyatları
- Cəmi aktivlərin dönərliyi (1 manat qoyulmuş aktivdən satışın həcmi) = cəmi satış/cəmi aktiv
- Cəmi satış həcmiminin material ehtiyatlarının dəyərinə nisbəti (kapitalı dönərliyi) = cəmi satış/material aktivlərinin dəyəri
- Ödənişlərin orta müddəti (alınan kreditin ödəniləbilmə qabiliyyəti) = gözlənilən ödənişlər* günlərin sayı/həmin müddətdə alınan kreditlər

Gəlirlilik əmsalı

Müəssisənin effektiv idarə edilməsinin göstəricisidir:

Satışın gəlirliyi

-brutto-mənfəət marjası = brutto mənfəət/cəmi satış həcmi

-əməliyyatdan mənfəət marjası = verginin hesablanmasına qədər mənfəət/netto satış

-verginin ödənişindən sonrakı təmiz mənfəət = vergi ödənişindən sonrakı təmiz mənfəət/netto satış

Aktivlərin gəlirliyi

- Cəmi aktivlərin gəlirliyi = vergilərin ödənişindən sonrakı təmiz mənfəət/cəmi aktivlər
- Dövrüyyə aktivlərinin cari gəlirliyi = əməliyyatdan mənfəət/dövrüyyə aktivləri

Müəssisəyə məxsus kapitalın gəlirliyi

- $\text{Balans dəyərinin gəlirliyi} = \text{vergilərin ödənişindən sonrakı təmiz mənfəət/balans dəyəri}$
- $\text{Investisiya kapitalının gəlirliyi} = \text{vergilərin ödənişindən sonrakı təmiz mənfəət/müəssisəyə məxsus və borc kapitalı}$
- $\text{Divident gəliri} = \text{hər səhmə dividend/səhmin bazar dəyəri}$
- $\text{Səhmin təmiz gəliri} = (\text{vergilərin ödənişindən sonrakı təmiz mənfəət-güzəştli səhmlərin dividendi}) / \text{əllərdə olan sadə səhmlərin sayı}$
- $\text{Qiymət-mənfəət nisbəti} = 1 \text{ səhmin bazar dəyəri} / 1 \text{ səhmin təmiz gəliri}$

Daim izlənیلən maliyyə göstəriciləri

- Son 5 ildə maliyyə göstəriciləri
- Satış və mənfəətin həcmi
- Rentabellik
- Ehtiyatların dönərliyi
- Gözlənilən daxilolmaların dinamikası
- Artım borcun hesabına yoxsa, mənfəətin hesabına həyata keçirilir

Diqqatiniza görə minnətdaram !

